

Жусупов Б.А., Жайнаков Ш.А.

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КЫЛМЫШ ЖАЗА КОДЕКСИНДЕГИ
ГУМАНДУУЛУК ПРИНЦИБИНИН МЫЙЗАМДЫК БЕКИЛҮҮСҮ**

Жусупов Б.А., Жайнаков Ш.А.

**ЗАКОННОЕ ЗАКРЕПЛЕНИЕ ПРИНЦИПА ГУМАНИЗМА В УГОЛОВНО-
ПРОЦЕССУАЛЬНОМ КОДЕКСЕ КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**

B.A. Zhusupov, Sh.A. Zhainakov

**LEGAL ENSHRINEMENT OF THE PRINCIPLE OF HUMANISM IN THE CRIMINAL
PROCEDURE CODE OF THE KYRGYZ REPUBLIC**

УДК: 343.124.56

Бул илимий макалада Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза мыйзамынын жалпы бөлүмүндө гумандуулук принцибинин бекилиши анализге алынган.

Негизги сөздөр: мыйзам, күбө, коом, жобо, жаза.

В данной научной статье проанализировано закрепление принципа гуманизма в уголовном законодательстве Кыргызской Республики.

Ключевые слова: закон, свидетель, общество, положение, наказание.

In this research paper analyzes that the principle of humanism in the general part of the criminal legislation of the Kyrgyz Republic.

Key words: the law, witness, society, position, punishment.

Кыргыз Республикасы эгемендүүлүк алып демократиялуу укуктук коомду курууга багыт алуу менен бул маскаттарга жетүү үчүн тийиштүү милдеттерди да алдын ала белгилеген.

КР Конституциясынын 16-беренесине ылайык; «Адам укуктары жана эркиндиктери ажырагыс, ал ар бир адамга төрөлгөндөн эле таандык.

Адам укуктары менен эркиндиктери эң жогорку баалуулук болуп эсептелет. Алар тикелей колдонулат, мыйзам чыгаруу, аткаруу бийлигинин жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын ишинин маани-мазмунун аныктап турат.

Кыргыз Республикасы өз аймагынын чегинде, өзүнүн юрисдикциясында турган бардык адамдардын укуктары менен эркиндиктерин урматтайт жана камсыз кылат» деп жазылган [1].

Укуктуу мемлекеттеги адам укуктары жана эркиндиктерин сыйлоо мамлекеттин негизги ишмердүүлүгүнүн маңызын түзөт.

Мындан келип чыккандай укуктук реформаларды жүргүзүү менен учурдун талабына жооп бере алган мыйзам актыларын иштеп чыгуу, андагы борбордук орун адам укуктары менен эркиндиктерине берилгендиги айгинелейт.

1997-жылдын 1-октябрында кабыл алынган кылмыш-жаза Кодекси олуттуу өзгөрүүлөр менен кабыл алынып жаңы коомдук мамилелер талаптары менен шартталды. Мындай шарттардын бири болуп гумандуулук принциби саналат.

Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 3-беренесине ылайык «Кылмыш-жаза кодекси мыйзамдуулуктун, жеке жазалык жоопкер-

чиликтин, адилетүүлүктүн, демократиялуулуктун, гумандуулуктун, ошондой эле граждандардын мыйзам алдында бирдейлигинин жана жасаган кылмышы үчүн жоопкерчилик тартары шексиз экендигинин принциптерине негизделет» деп жазылган [2].

Гумандуулук принцибинин Кылмыш-жаза мыйзамында бекилүүсүнүн күбөсү болуп жалпы бөлүмдөгү бир канча беренелер саналат атап айтканда;

Кылмыш-жаза мыйзамынын 7 беренесинде убакыт боюнча колдонулушунда;

- жосундун жазалуулугун жокко чыгаруучу же жазаны жеңилдетүүчү мыйзам өткөн мезгилге карата колдонулат, башкача айтканда тийиштүү жосунду мындай мыйзам күчүнө киргенге чейин жасаган, анын ичинде жазасын өтөп жаткан же өтөгөн, бирок соттуулугу бар адамдарга да колдонулат.

Жосундун жазалуулугун белгилөөчү, жазаны күчөтүүчү же адамдын абалын башкача түрдө начарлатуучу мыйзам өткөн мезгилге карата колдонулбайт [2].

Бул жогоруда айтылган жоболор КР Конституциясынын 5-беренесиндеги; «Жаңы милдеттерди же оордотуучу жоопкерчиликти белгилөөчү мыйзам же башка ченемдик укуктук акты өткөн мезгилге карата колдонулбайт» деген жобого ошондой эле КР Конституциясынын 28-беренесиндеги «Адамдын жоопкерчилигин белгилөөчү же оорлотуучу мыйзам өткөн мезгилге карата колдонулбайт. Жасалган учурга карата укук бузуу деп таанылбаган иш-аракети үчүн эч ким жоопкерчилик тартпашы керек. Эгерде укук бузуу жасалгандан кийин ал үчүн жоопкерчилик жокко чыгарылса же жеңилдетилсе, анда жаңы мыйзам колдонулат» деген жоболоруна дал келет [1].

Ошондой эле Кылмыш-жаза жоопкерчилигине тартылуу курагынын аныкталышы да жаш өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен бекилгендигинин күбөсү болобуз.

КР КЖКнын 18-беренесине ылайык кылмыш жасаганга чейин он алты жашка толгон адам кылмыш-жаза жоопкерчилигине тартылат [2].

Кылмыш жасаганга чейин он төрт жашка толгон балдар бир канча оорураак кылмыштарды жасаган учурда гана тартылат.

Жазык мыйзамы ошондой эле мыйзам тарабынан аныкталган жагдайларда жосунду жасашы мыйзам талаптарына дал келген учурда ал жосундун

кылмыштуулугун жокко чыгаруучу жагдайлар катары таанып кылмыш-жаза жоопкерчилигинен бошотот аларга;

Коргонуу зарылдыгы (36б), аргасыз зарылдык (37б), кылмыш жасаган адамды кармоодо ага зыян келтирүү (38б), буйрукту же башка тескөөнү аткаруу (39б), орундуу тобокелдик (40 б)

Кылмыш жаза мыйзамы гумандуулук принцибин жазанын максатында да айгинелейт.

КР КЖКнын 41-беренесинин 3-пунктуна ылайык жаза адамды азапка салуу, же анын кадыр-баркын кемсинтүү максатын көздөбөйт.

Жаза белгилөөдө кылмыш жаза мыйзамы жоопкерчиликти жеңилдетүүчү жагдайларды карап (54б) бир канча жагдайлар жоопкерчиликти жеңилдетүүгө арналган [2].

Ошондой эле КР КЖКнын 74 мунапыс берүү, 75 беренедө кечирим берүүнү караган.

Кылмыш жаза мыйзам жаш курактык өзгөчөлүктү эске алуу менен атайын бөлүмдө жашы жетпегендердин кылмыш-жаза жоопкерчилигин карап чоңдого караганда жаза, түрлөрү, эркиндиктен ажыратуу жазасынын мөөнөттөрү, соттуулукту алып салуу, кылмыш-жаза жоопкерчилигинен бошотуу боюнча бир катар жеңилдиктерди караган.

Жүргүзүлгөн анализдерди жалпылап алганда төмөнкү тыянактарды чыгарсак болот;

Кыргыз Республикасынын кылмыш-жаза мый-

замы гумандуулук принцибин ишке ашырууда жазык мыйзамында ар тараптуу кароо менен кылмыш жоопкерчилигине тартууда, мыйзамдын убакытта колдонулушунда, жоопкерчилик курагын аныктоодо, кандайдыр бир жагдайларда жосунду жоопкерчилигин жокко чыгаруучу жагдайларын аныктап, ошондой эле жаза колдонууда андан бошотууда, белгилөөдө да бир канча гумандуу жоболорду бекиткен.

Жаңы кабыл алынган Кылмыш-жаза мыйзамынын дагы бир чоң жетишкендиги болуп кылмыш жаза жоопкерчилигине тартууда жаш курагын, психологиялык абалын эске алуу менен жашы жетпегендердин Кылмыш-жаза жоопкерчилигин өзүнчө бөлүмдө карап гумандуулук принцибине негизделип чоңдорго караганда бир топ жеңилдиктерди бекиткендиги саналат.

Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза мыйзамы гумандуулук принциби бир гана берене менен аныктабай мыйзамдагы бир канча беренелер менен бышыктагандыгы гумандуулук принциби реалдуу экендигин аныктап аны кылмыш жаза мыйзамында ишке ашырууга милдеттендирди.

Адабияттар:

1. Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодекси 1997-жылдын 1-октябры N 68.
2. Кыргыз Республикасынын Конституциясы (КР 2010-жылдын 27-июнундагы Мыйзамы менен колдонууга киргизилди).

Рецензент: д.ю.н. Кулдышева Ч.